

FOLKET VED ELVEN III JUL OG NYTÅR I KUNGMIUT

Tekst og foto af *Kirsten Roland*

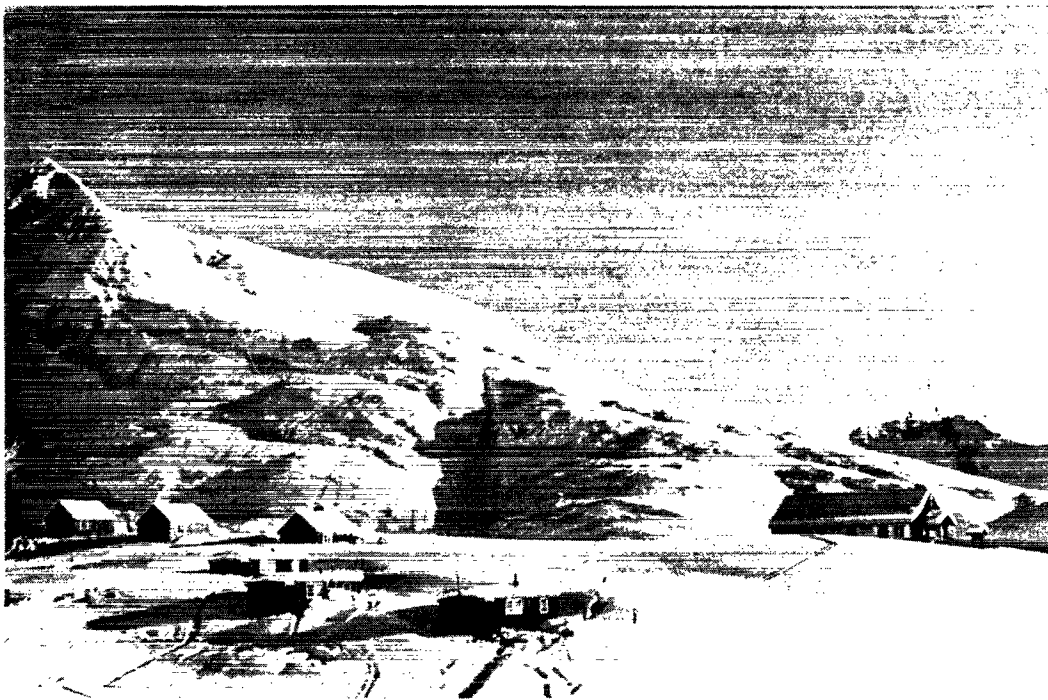
I december måned mærkede man i Kungmiut intet til en kommende jul. Børnene nævnede det ikke, her var ingen gran, ingen nisser, ingen lys. Ingen husmødre bagte, stegte, gjorde rent eller fløj forvirrede omkring. Ingen fædre mødte op med små, søvnige øjne, fordi natterne gik med at klistre en indviklet julekalender sammen. I alle huse blev der syet på perlekraver og kamikker, men det gør de så ofte. I enkelte huse blev der under loftet hængt en papirspose med en anelse julepynt, det var alt.

Lillejuleaftensdag gik som enhver anden dag, bortset fra den ekstra travlhed, det giver i butikken, når hele udstedet skal købe ind til fire døgn i stedet for som sædvanligt fra dag til dag. De fleste køber ind i små portioner, lidt kul hver dag, 10–15 kg, som et 5–6 årigt barn kan bære hjem i en spand eller gammel dåse. Naturligvis var der også mange spændende ting i butikken, lys, julestads og hvad man ellers kunne få brug for. Dejligt var det at stå der i mylderet i petroleumslys og finde, hvad man skulle bruge, alt efter pungens evne.

Naturligvis sendte man en tanke langt bagud til barndommens og ungdommens jul i en gammel jysk købmandsgård på landet. Endnu fornemmende lyden af en butiksklokke og en landhandels eventyrlige sammensurium af lugte, lyde og synsindtryk til travlheden i køkkenet samt stuerens varme og forunderlige liv med røde pigeonner, små tulipaner i jydepotter, nypudset kobbertøj, de levende lys og duften af gran og birkebrænde, for ikke at tale om juledag, der gik til en elsket morbror på en gammel herregård skjult i store skove. Indenfor de skærmende mure juletræer i alle stuer. En mørk spisestue med mørke paneler og tunge velourgardiner, blafrende lys over en hvid dug, brødrene vandkæmmet i matrostøj og min søster og jeg i fløj, der skiftede farve gennem årene fra festlig rødt over kongebåt til nøddebrunt og omsider den stilige sorte, enhver modeskaber med respekt for sit fag belærer os om, vi ikke kan leve foruden.

Aldrig havde det vel været så fjernt, og dog så nærværende, som her på denne øde, barske kyst mellem sneen, stormen, kulden og mørket.

Kunne denne snestorm lillejuleaftensdag da ikke holde lidt op, så børnene kunne komme ud at lege, og blev det da aldrig jul? Jo. Pludseligt klokken 18 kimelede kir-

Kungmiut ved vintertid.

keklokken, lyden blev båret ned over bopladsen mellem stormens stød. Og da kom julen til Kungmiut. Ud fra alle huse trimlede børnene, dansede og råbte henrykte, at nu var det snart jul. Hvilken lykke. Kirkeklokken kimedede uafbrudt en time med så ivrig en klang, at ingen kunne være i tvivl om, klokken varslede stor fest. Sandt er det, julemanden bor i Grønland, og Lauritz er hans navn, og i lære hos ham står sønnen Hjalmar, for ingen kan holde ud at kime så længe uden at blive træt i armene.

Da børnene var kommet i seng, begyndte de voksne at pynte overalt. Nogle familier holdt på, at man ikke måtte begynde før klokken et om natten, men pyntes skulle der. Ganske enkelte fremsynede mænd lavede juletræ af en stamme og enebærgrene fra fjeldet. Stearinlys overalt, anbragt i alle mulige dele såsom gammelt franskrød eller små boller bagt til formålet. På væggene kom nye ugebladssider, og på hver ledig plet under loftet, i vinduerne, på alle vægge blev der hæftet flettede julehjerter, omslag fra håndsæbe, postkort, fint indpakningspapir, glasting fra butikken, lange guirlander af kulørt silkepapir, nisser, kræmmerhuse og hvad man ellers kunne finde. For et festligt paradys, det var som et karneval i Syden, men ville nok være et inferno for en familie, der sværmer for et enkelt stiligt juletræ i hvidt og sølv.

Vinterens nye kamikker, som kvinderne åbenlyst havde syet på de sidste måneder,

blev nu pakket ind, og da det meste af natten var gået med at gøre huset fint, og endnu før det blev dag, blev der tændt levende lys; børnene blev vækket, og så var det kaffemik og salmesang, mens kamikkerne igen blev pakket ud, nu måtte de bruges.

Juleaftensdag er alt for kort. Alle skal nå en hel masse, så meget, at de næsten måtte løbe; det gør man ellers kun, når der kommer stort skib, bjørn – eller man spiller fodbold. Moderen stoppede det mindste barn i amauten, faderen det næstmindste på armen, det trediemindste ved hånden, resten styrtende efter. Og så naturligtvis gaverne. En stor pose, sæk eller et pudebetræk med gaver i. Alt kan bruges og alt kan gives væk. Der er tilsyneladende ingen grænser, hverken opad eller nedad, for gavens værdi eller art. Man giver ikke af husets overflod, for det er der ingen steder, man tager simpelthen ens egne gode ting, der nok er værdsat, men alligevel døde ting, der først får mening og værdi, når man kan glæde en bopladsfælle, et medmenneske med det. Måske er der ting, husmoderen eller fangeren vil mangle i morgen, men der er længe til, og i dag er i dag og endda jul. Så går de da fra hus til hus, udveksler gaver, for en gave kræver en gengave, synger salmer, brænder lys og drikker kaffe. Kan man ikke finde på noget, mens giveren er i huset og får sin kaffe, melder man sin ankomst lidt senere på dagen. Træffer til den tid familien siddende afventende på briksen, hoster pænt i bislaget, for her banker man ikke på, bliver hentet ind til den ventende kaffekop og briksen. Ingen forstår at vise overraskelse og glæde som eskimoerne. Hvor overraskende og dejligt man kom, og hvilken glæde over gaven.

Et flettet julehjerter bliver modtaget med samme sande glæde som et par kamikker ville afstedkomme. Hvor forunderligt at opleve en hjerternes jul og så megen sand livsglæde med den fortravlede, kommercielle, københavnske jul in mente, hvor man er træt af nisser inden jul, og juleglæden og højtiden sidder forskræmt i en krog som en overflødig gæst, man helt har glemt at få plads til.

Den største fest i julen, ja selve julens kerne, er gudstjenesten. Alle er med. Hvilket opbud af festdragter, hvide anorakker og nye kamikker. I den tid, Kungmiut er uden forbindelse med omlandet, findes der ingen verden uden for udstedet, men juleaften og juledag er det, som om der intet findes uden for kirken, men alt er centraliseret inden for disse fire vægge med det varme, rolige skær fra stearinlysene og petroleumslamperne, og alle disse mennesker, der ikke alene kender hinanden ud og ind, men også næsten alle er beslægtede og holder af hinanden.

Der er intet festmåltid om aftenen, stadigvæk det sædvanlige, kaffe, te, kogt sælkød eller kogt torsk. På den tid, danske børn, syddanske jo, skal til dansen om juletræet og gaverne, er de små sorthårede puslinge fra julemandens eget land også ved at være trøtte og går til ro på briksen med de nye kamikker i berørig nærhed.

Hele julenat går en flok unge mennesker rundt og synger uden for hvert eneste hus. De synger med fire stemmer og synger flere salmer hvert sted. Efterhånden som de når frem, bliver der sat lys i vinduerne, og de bliver inviteret ind, får lidt varme og et eller andet godt, et par figner, en cigaret, kaffe eller lignende, hvad huset nu formår. Alle, der har oplevet en grønlandsk julenat, vil altid gemme den i sindet som et varmt minde om mennesker, vi kunne lære meget af. En stille frostklar nat med mange stjerner, sne overalt, lyden af koret nu ved et, så ved et andet hus, og de små skær af stearinlysene, der springer ud i vinduerne et for et.

Næppe har det nået at skumre om eftermiddagen 1. juledag, før der igen lyder sang uden for huset. Rene, klare barnestemmer, og der står så tre unger i den grad opslugt af at se på deres stearinlys og holde tonen, at de ikke sanser andet, det er måske ikke så let at synge tostemmigt, når man kun er 8–9–10 år. Monica og Kaka i fine festdragter med røde sløjfer i fletningerne samt deres følgesvend Tittus i funk-lende hvid anorak. Med et er bopladsen myldrende fuld af børn. Alle med hver sit stearinlys i hånden eller et lys i en pose, alle i stadstøjet og syngende. De går rundt i større eller mindre klynger, man kan konstant høre børnestemmer fra alle kanter og over alt se de små blafrende lys hoppe rundt i sneen. Uden for husene er det som en bølgende bevægelse af levende ild, fordi de fryser lidt og i takt med sangen, står de og vipper først på den ene, så på den anden fod. Repertoiret er stort. De grønlandske julesalmer samt uden for mit hus „Dejlig er den himmel blå“ – „Dejlig er jorden“ – „Et barn er født i Betlehem“ – „I alle de riger og lande“ og ikke mindst „Se min kjole, den er rød som solen“, der var deres topmelodi. Altsammen lært i skolen.

Børnenes sang og kaffemikkerne bliver ved til nytårsaften, hvor nytåret med megen spektakel og en del spiritus skydes ind med alle til rådighed stående midler. Der skydes også nytår på en ganske speciel måde. Men en kæp slår de hårdt på døren til hinandens huse, går ind og vælger sig et eller andet ud, som de blot peger på og siger, de skyder det. Og så er tingen deres, og det kan være en dyr ting som et arm-båndsursur. På den måde skifter de nye julegaver ofte igen ejer. Det er en gammel skik, der går sin egen død i møde, og det begrædes ikke.

Helligtrekonger er en stor dag. Mange af børnene og en hel del voksne klæder sig ud til ukendelighed og begiver sig rundt i udstedet medbringende en stor pose. De går på besøg i husene, taler ikke, men skal helst genkendes alligevel. Forklædningens slør bliver ikke løftet, før deres navn bliver nævnt. Poserne bliver efterhånden fyldt op med sukkerkvalde, torskehoveder, billeder, sytråd, tørrede angmagssætter, svedsker, stearinlys, porcelæn, julestads, franskbrødsskiver, postkort, figner samt alle mulige andre mærkelige ting.

Så er julen forbi. Ofte får det lidet julestads, der har været så yderst heldig at overleve helt til nu, lov til at hænge til hen på sommeren. Engang imellem plukker husets indvånere så en papirsrose ned fra væggen, skiller den ad, lægger silkepapiret i vand, til farven går af, breder papiret ud til tørring, ruller det om lidt to-bak og ryger det. Rose cigaretter – uhm, *det* er delikatesse.

Forundres gør man af og til. Når der f. eks. fra Danmark når aviser frem, hvor man sort på hvidt kan læse, at vestgrønlanderne er en slags overklasse i Østgrønland, og at de ikke blander sig med østgrønlanderne. Sligt ser det måske ud for en tilrejsende, men sandt er det ikke. Der er østgrønlandere, der sidder dagen lang i solen, men der er også østgrønlandere, der arbejder dagen lang, som der i Jylland og andre steder i landet er forskel på folks arbejdsindsats. Vestgrønlanderne i Østgrønland er udvalgte, fordi de er dygtige; de har det i sig, som bevirker, at de gør sig gældende, hvor så siden de anbringes. Ser man i Kungmiut halvtreds af fire hundrede sidde i solen den ene dag, er det ganske sikkert de samme, der sidder der næste dag, ingen med fast arbejde gør det, og byens fødselsdagskaffemikker deltager alle i, uanset om man er født i øst, vest eller syd.

En gammel kultur dør langsomt, det kan ikke undgås; men en ny opstår før eller siden, og det ligger til det unge Grønland af i dag at skabe den. Måske græder vi også over, at „E Bindstouw“-idyllen er forsvundet fra vore breddegrader, men hvem tør ønske sig den tilbage.

Der samles ofte penge ind til velgørende formål i mange lande og til mange lande. Man lukker gerne pungen op, når man midt i aftenkaffe-idyllen med bagværk i lange baner ser et lille desillusioneret barneansigt med store øjne og sulten malet i hvert træk stirre sig i møde fra skærmen. Men Grønland er også Danmark, og et billede af en jordhytte, som den, der bruges til skole og kirke på et østgrønlandsk udsted, ville sikkert også vække mange til eftertanke. Der tales på højeste sted „om de mange penge til Grønland“. Åh ja. Mange af pengene går til løn og boliger til de udsendte, men det læser man sjældent om.

Vi har påtaget os en opgave, da Grønland blev en del af Danmark, lad os vise os opgaven værdig.